

SOSYAL HİZMETLERİN YENİDEN YAPILANDIRILMASINDA YERİNDEN YÖNETİMİN İŞLEVSELLİĞİ

**THE FUNCTIONALITY OF DECENTRALIZED MANAGEMENT IN THE
RECONSTRUCTION OF SOCIAL SERVICES**

Doç. Dr. Yusuf GENÇ

Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Yrd. Doç. Dr. İsmail BARIŞ

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Özet

Sosyal devlet olmanın temel sorumluluklarını yerine getirmekte önemli bir yere sahip olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı; koruyucu ve önleyici hizmetlerin yanında korunmaya, iyileştirmeye, bakıma veya yardıma muhtaç çocuk, genç, kadın, aile, engelli ve yaşlılarımıza koruma ve bakım hizmetini yatlı ve gündüzlu olarak vermektedir. Ülkemizde ve dünyada yaşanan sosyal değişimeler ve gelişmelere paralel olarak her geçen gün yeni ihtiyaç grupları ve hizmet alanları ortaya çıkmaktır, bu ihtiyaç gruplarına yönelik kurumsal ve bireysel alternatif hizmet modelleri geliştirmek zaruri hale gelmektedir. Bu çerçevede son yıllarda çocuk, kadın, yaşlı, özürlü ve yoksullara yönelik hizmetlerde ve alanlarda ciddi bir yenilenme yaşanmaktadır. Sosyal hizmetlerin hedef kitlesine sunulan hizmetlerin daha ileri seviyelere taşınabilmesi için profesyonel bakış açısı ve doğru konuşlanma esas alınmalıdır.

Bakanlığın yeni hizmet anlayışında; özellikle bakım hizmetlerinde her bireyin sağlıklı bir aile ortamında, insan onuruna yakışır şekilde yaşama hakkının olduğu çerçevesinden hareketle çocuk, özürlü ve yaşlıların kurum bakımı yerine aile yanında bakımlarının sağlanması esas alınmaktadır. Bunun için aileler ekonomik ve psiko-sosyal açıdan desteklenmektedir. Ancak bu hizmetler merkezden yönetilerek yürütülmekte ve bir takım aksaklılıklar doğurmaktadır. Sosyal yardımlarda olduğu gibi (SYDV) sosyal hizmet alanında da dezavantajlı kesimlere verilen hizmetlerin yerinden yönetilmesi ve uygulamaların yerel şartlara, hizmet grubuna ve sorun alanına göre ayrıstırılarak müracaatçı odaklı uygulanması verimliliği artıracak ve maliyetleri de düşürecektir.

Sosyal hizmetlerin insan haklarının esas alındığı, halkın gönüllü katkı ve katılımının sağlandığı, yerinden yönetim ilkelerinin uygulandığı, sunulan hizmetlerin merkezi yönetimin yanı sıra halk tarafından denetlenebildiği, planlı ve programlı bir yapıyla (yerel kuruluşlar) yürütülmesinin sağlanması gereklidir. Hizmetler yerel yönetimlere bırakılırken programların yeterlilikleri, standartlarının oluşturulması ve ülke genelinde dengeli uygulamaların yapılması temel merkezi politika olmalıdır. Bu makale, teorik bir çalışma olup, sosyal hizmetlerin yerinden yönetim tarafından verilmesinin gerekliliği ve verimliliği üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Yerinden Yönetim, Merkezi Yönetim, Sosyal Yardımlar, Sosyal Devlet

Abstract

The Ministry of Family and Social Policies that holds an important place in carrying out the basic responsibilities of being a social state, provides daily and long-term boarding care services for the children in need of protection and care, youngsters, women, the disabled and elderly people beside protective and preventive services. In parallel with the social changes and developments in the world, recent needers and service areas emerge and therefore, it becomes indispensable to create new service models. In this context, a severe renewal is being experienced in services provided for children, women, the disabled and the poor. Services which are offered to target group's social work, can be improved by a professional perspective and a right deployment.

The protection of right to live in a healthy family environment - instead of institutional care - which accords with the human dignity is the main concern of the new service approach of the Ministry for all service users including children, the disabled and the elderly people. For this aim, families must be supported economically and psycho-socially. However, centralized management of the process can cause a variety of flaws. Decentralized management of the service offered the disadvantaged groups and the client-based practice of the applications according to the local circumstances, the served group and the related issue in the field of social work will contribute to efficiency and decrease the cost as is the case with social benefits.

Social services must be conducted through a planned and programmed structure (local institutions) in which human rights are taken into consideration, people's voluntary contribution and participation is secured, decentralized management rules are applied and the offered service is carried out not only by central administration but also citizens. Sufficiency of programmes, creating standards and making balanced implementation throughout the country must be the main central policy. As being a theoretical study, this paper lays stress on the importance and necessity of decentralized social services.

Key Words: Social Services, Decentralization, Central Administration, Social Benefits, Social State

GİRİŞ

Sosyal devletin kaçınılmaz getirisini olan sosyal hizmet, günümüz dünyasında tüm toplumların üzerinde durduğu konulardan bırsıdır. Aslında sosyal hizmetlerin geçmişi insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar sosyal sorunlarını kendi imkânları ve tecrübeleriyle çözmeye çalışıiyorlardı. 18. yüzyıldan sonra özellikle Avrupa ve Latin Amerika'da bu alan disiplin olarak ele alınmaya ve verilen hizmetler de sistematize edilmeye başlandı. Aslında İslam toplumunda sosyal hizmetin birçok alanının uygulamalarını görmekteyiz.

Asrı-ı saadet zamanında toplum tarafından her türlü tacize, istismara ve ayrımcılığa tabi tutulan kadına gerçek değeri verilmiş, belki de günümüz modern toplumlarının sunamadığı birçok haklar sağlanmıştır. Yaşlılara özellikle aile içinde verilen değer ve yaşlıların kendi sosyal ortamında üst düzey bakımının yapılması, çocuklara ve yetimlere verilen değer ve manevi koruma talimatları, engellilerin toplum tarafından kabullenilmesi ve "yaratılanı sev yaratandan ötürü" temel felsefesiyle engellilere¹ gereken değerin verilmesi ve saygının sağlanması İslam toplumunun ilk yollarının örnek davranışlarıdır. Osmanlı döneminde İslam'ın temel ruhu referans alınması dolayısıyla aynı anlayış devam ettirilmiş bu inanç ve gelenek günümüze kadar sürdürülmüştür.

Uygulamaları ile toplumda önemli bir fonksiyonu yerine getiren sosyal hizmet mesleği daha sonra bilimsel kurguya toplumda profesyonel bir anlayışla sunulmaya başlanmıştır. İşte

¹ Bu makalede bazen "engelli" bazen de "özürlü" kavramı kullanılmıştır. İki kavram hakkında yazarlar arasında görüş ayrılığı olması dolayısıyla her iki görüşün birbirine saygısı göz önünde bulundurulmuştur.

bu aşamadan sonra disiplin olmaya aday olan meslek günümüzde bilim dalları arasındaki yerini almıştır. Şimdiki tartışma konusu bu hizmetin daha verimli olabilmesi için nerede, nasıl ve kimler tarafından verileceğidir.

Sosyal hizmet, bilim ve mesleğin adı sosyal hizmetler ise devletin vatandaşının esenliğini sağlamak amacıyla organize ettiği düzenli ve sistematik hizmetlerin genel bir adıdır. Sosyal hizmet, insan haklarını esas alır, olumlu anlamda bir sosyal değişimyi hedefler, bireylerin sosyal problemlerini çözmeye çalışır, onları güçlendirir ve bağımsızlaştmaya özen gösterir. Bireyi sosyal çevresi içinde değerlendirir ve sosyal çevresi ile arasındaki olumsuz ilişkileri, olumlu hale getirebilmek amacıyla müdahale yetkisini kullanır. Sosyal hizmetler ise sosyal devletin temel görevleri arasında yer alan sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, sosyal yardımlar ve konut hizmetlerinden meydana gelmektedir (Genç, 2011:2).

Kamusal sosyal hizmetler, "kamusal sosyal yardım", "devletçe bakılma" ve "sosyal çalışma" gibi anlamlara gelen sosyal hizmetler, sosyal güvenlik politikalarında olduğu gibi, devlet bütçesinden finanse edilmektedir. Diğer sosyal güvenlik yöntemlerinden farklı olarak, sosyal hizmetlerin niteliği maddî olmaktan ziyade hizmet sunmaya ve toplumsal kalkınmaya yönelikir.

Türkiye'deki sosyal hizmetler; merkezî yönetim, yerel yönetimler, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından sunulmaktadır. Merkezi yönetim bazında sosyal hizmetler alanında ağırlıklı olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı faaliyet göstermektedir. Yerelde ise; Belediyeler ve İl Özel İdarelerinin sosyal hizmet faaliyetleri bulunmaktadır. Özellikle sosyal yardım alanı olmak üzere bir takım sosyal hizmetler de STK'lar tarafından yürütülmektedir. Sosyal yardım ve sosyal hizmetler birbirini tamamlayan iki ana sosyal sorun alanıdır. Her ikisi birbirini tamamlayan unsurlardır. Sosyal yardıma muhtaç olan bireyler aynı zamanda sosyal hizmete de ihtiyaç duyarlar. Sosyal hizmete ihtiyacı olan birey de aynı zamanda sosyal yardıma muhtaçtır, bu iki alan birbirlerinden bağımsız düşünülemez.

Hedef kitle, korunmaya, yardıma, bakıma ya da desteği herkesten daha fazla ihtiyaç duyan, psiko-sosyal problemleri ile kendi haline bırakılmaması gereken nüfus gruplarıdır. Bunların içinde başta ihtiyaç sahibi aile, çocuk, genç, kadın, yaşlı ve özürlüler gelmektedir.

Günümüz dünyasında toplumlar birbirileyle bağlantılı ve girift birçok sosyal probleme karşı karşıyadır. Küreselleşen dünyada sosyal sorunlar, yerel olduğu kadar evrensel düzeyde de etkilerini göstermektedirler. Sosyal sorunlara karşı geliştirilen tedbirler noktasında artık tüm dünyada "standart uygulamalar" karşımıza çıkmaktadır. Gelinen süreçte sosyal sorunlara yönelik biçimlenen bir sosyal politika yerine uluslararası geçerliliği olan birden çok uygulamadan söz edilebilir. Sorun alanı ne olursa olsun karşımıza dezavantajlı gruplar ve ayrımcılık, istihdam, sosyal güvenlik gibi temel kategoriler çıkmaktadır.

Dünyada "dezavantajlı gruplar" olarak ele alınan olgunun evrensel anlamda değerlendirilebilmesini sağlayan sav, bu tür sorunların benzerliğidir. Ülkemizde yıllarca uygulanan sosyal hizmet uygulamalarının geldiği seviye, dünya ile paralel uygulama modelleri çerçevesinde duyarlı bir biçimde devam etmektedir. Dünyadan kopuk bir sosyal hizmet anlayışı yerine, dünyayla bütünleşik ve çağdaş sosyal hizmet anlayışı uygulamaları tüm çalışmalarımızda öne çıkmaktadır.

Bu alanda merkezi yönetimden hem politika üretme hem de uygulama beklenirse ya da merkezi yönetim böyle bir işe soyunursa taşranın sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısı göz ardı edilmiş olunur ki, sağlıklı hizmetler üretilemez. Sosyal hizmet uygulamalarını yapmak ya da yaptırmak anayasaya göre sosyal devletin görevidir. Belli standartlar oluşturularak; politika üretme merkezi yönetimde ve hizmetler de yerel yönetimlere bırakılırsa hedef kitleye sağlıklı

erişim sağlanmış ve mükerrer uygulamalar da önlenmiş olur. Yerel yönetimlerin politik ve kısa vadeli hesapları yüzünden bazı bireyleri ihmali edebileceği riski de unutulmamalıdır.

1. SOSYAL HİZMET VE MERKEZİ YÖNETİM

Sosyal hizmetler, özellikle muhtaç insanların yapısal veya çevresel şartlardan kaynaklanan sosyo-ekonomik, psikolojik, kültürel ve manevî ihtiyaçlarını giderebilmek maksadıyla uygulamaya dönük bireysel yöntemlere ihtiyaç duyan bir meslektir. Mesleklerin oluşabilmesi için tanımlanabilen belli ulusal mesleki standartları ve yeterlilikleri olması gereklidir. Mesleki Yeterlilik Kurumu 'da bir alanın meslek haline gelmesi, kamusal ve iş hayatında meslek olarak yerini alabilmesi için bu iki ana kriterle hareket eder. Ulusal meslek standartı; bir mesleğin başarı ile hizmet verebilmesi için gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari normlara denir. Bir mesleğin meslek olabilmesi "sistemik kuramı, otoritesi, toplumun onayı, etik kurallar ve meslek kültürü" (Duyan, 2010: 4) nün olması gereklidir. Sosyal hizmet mesleki olarak bu şartları taşıyan ve kendi içinde alt meslek dallarına ayrılabilcek kapsamlı bir meslektir. Bu mesleğin güçlüğü aynı zamanda da bir disiplin oluşudur. Bir mesleğin profesyonelce sunulabilmesi için kuramları, önermeleri, kavramları ve tanımları olan bir bilimsel alt yapısının olması gereklidir.

1983 tarih ve 2828 sayılı SHÇEK Kanununun 3. maddesine göre sosyal hizmetler, "Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü"dür.

Geniş kapsamlı bir tanım yapmak gereklidir sosyal hizmet; insanın ve toplumun özgürlümesine yardımcı olan, özgür birey, örgütlü toplum ve demokratik sosyal hukuk devletinin gelişmesine çaba gösteren, bilimsel ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda demokratik toplum düzeninin olması için insan haklarına dayalı anlayışlarla hareket eden gelişme, barış ve katılım ilkeleri çerçevesinde bireyin ve toplumun gelişip değişmesi için eşitsizliklerin, adaletsizliklerin ve çelişkilerin giderilmesine, ekonomik gelişmelerle sosyal gelişmelerin uyum içerisinde oluşmasına, toplumun ve insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesine çaba gösteren, insanca gelişme olanaklarını sürdürülebilir kalkınma anlayışı doğrultusunda iyileştiren yapısal, bütüncül, disiplinler arası ve sorun alanları çeşitliliğinde politika, plan ve program geliştirme ile çözüm stratejilerinin uygulanması alanlarında bilgi üreten bir bilim dalıdır. Bu makro bakış açısıyla; mesleki felsefe, ahlak ve uygulama ilkeleri çerçevesinde topluma ve insana yardımcı olmak üzere kuramsal ve uygulamalı olarak eğitilmiş araştırmacı, sosyal bilimci niteliklerine sahip ilişki ve etkileşim odağında yetişmiş elemanlar yoluyla hizmet üreten bir meslektir (Cilga, 2004:65).

Modern sosyal hayatı sosyal hizmetler, kişi, grup ve toplulukların yapı ve şartlarından doğan ya da kendi denetimleri dışında meydana gelen fiziksel, zihinsel ve ruhsal eksikliği, yoksulluk ve eşitsizliği gidermek veya azaltmak, küresel boyutta etkileri olan kurumsal değişimler ve toplumun değişen şartlarından doğan sosyal sorunları çözmek, insan kaynaklarını geliştirmek, hayat standartlarını iyileştirmek ve yükseltmek, fertlerin birbirleriyle ve sosyal çevresi ile uyum sağlamasını kolaylaştırmak amacıyla insana yaraşır bir eğitim, danışmanlık, bakım, tıbbi ve psiko-sosyal iyileştirme alanlarında devlet veya gönüllü-özel kuruluşlar tarafından sistemli bir şekilde sunulan hizmet programlarının bütündür (Şahin, 1999).

Modern sosyal hizmetler, sosyal sistemleri, sosyal sorun ve eylem alanlarını araştıran bir disiplin olmanın yanında sosyo-kültürel yapıdan kaynaklanan bireysel sosyal sorunların

çözümüne odaklanmış müstakil eylemler içeren bir meslektir. Sosyal bilimlerin araştırma teknik ve yöntemleri, kuram ve yaklaşımları, metod ve eğilimlerinden yararlanarak kendi bilimsel kurgusunu ortaya koyan ve birçok sosyal bilimle aynı alanlarda farklı yaklaşımlarla çalışan sosyal hizmet mesleği bu özellikleriyle multidisipliner bir disiplindir.

Sosyal hizmet kapsam ve içerik itibarıyle geniş bilgi ve beceri gerektirmesinin yanında vakaların ve mesleki kuruluşların yönetimi ve uygulaması ile meslek elemanının yetenek, mesleki deneyim ve tecrübeleri de çok önemlidir. İlgili mesleki uygulamanın kimler tarafından yapılacağı, nereden ve nasıl yönetileceği de ciddi önem arz etmektedir. Derinlemesine değerlendirmek gerekirse sosyal hizmet, yöntemini; kendi bağlamına özgü yerel ve bölgesel bilgiyi de içeren, araştırmalardan ve uygulama değerlendirmelerinden sağlanan kanita dayalı sistematik bir bilgi tabanına dayandırmaktadır. Sosyal hizmet, insanlar ve çevre arasındaki etkileşimlerin karmaşıklığının ve insanların hem bir şeyden etkilenme hem de üzerlerindeki biopsikososyal faktörleri de içeren pek çok etkiyi değiştirme kapasitesinin farkındadır (Tark, 2013). Bu kapsamında sosyal hizmetlerin yönetileceği yer ve konum ile aktörlerinin nüfuz alanlarının bilinmesi gereklidir.

1.1. Sosyal Hizmet Alanları

Sosyal hizmet, alan olarak dezavantajlı ve risk unsuru olan birey ve sorunlarla ilgilendir. Bilimsel olarak kendine has müdahale yöntemleri olan sorunlara çözüm üreten ve uygulayıcı geniş kapsamlı bir meslektir. Bu alanların yelpazesi geniş ve eğitim, sağlık, aile, sosyal güvenlik, yoksulluk, bağımlılık, erişim ve barınma gibi birçok alandan kaynaklanan sosyal sorunları hedef alır, bu sorunların çözümü için de müracaatçıları ile bireysel ve grup çalışmaları yapar.

Bu hizmetler; psiko-sosyal sorunlu kişilere psikolojik ve sosyal rehabilitasyon hizmetleri; tıbbî tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri kapsamında psikolojik (manevî), sosyal bakım ve destek hizmetleri diye adlandırılabilen tıbbî sosyal hizmetler; manevî yönden boşluk içinde bulunup değişik psiko-sosyal sapmalar ve davranış bozukluğu gösteren kişilere dönük manevî rehabilitasyon hizmetleri; hiperaktif çocuklara psiko-sosyal uyum ve eğitiminde yardımcı, aile bireylerine destek hizmetleri; kimsesiz çocukların korumak ve kurumsal yetişirme hizmetleri; gençlere, kadınlara, yetişkinlere ve yaşlılara yönelik eğitsel ve psiko-sosyal destek hizmetleri; bakıma muhtaç yaşlı, özürlü ve kronik hastalara evde ve kurumda sosyal bakım ve psiko-sosyal destek hizmetleri; tabîî afet mağdurları için ekonomik, psiko-sosyal ve manevî destek hizmetleri; engellilere yönelik psiko-sosyal ve meslekî rehabilitasyon hizmetleri ve bunların sosyal hayatı tam adaptasyonu ve katılımı faaliyetleri; sosyal sorunlu ailelere ve göçmenlere maddî-manevî destek hizmetleri; şeklinde sayılabilir.

Ayrıca; ölümcül hastalıklara yakalanan kişiye ölüme refakat hizmetleri kapsamında geriatrik (tıbbî) ve manevî bakım ve telkin hizmetleri ile barınma sorunu olan evsizlerin sosyal konutlara kavuşmasına yardımcı olmak ve geçici ıskân sorunları çözmek; ekonomik yönden yardıma muhtaç kişi ve ailelerin psiko-sosyal ve maddî sorunlarını gidermekte yardımcı olmak; aile içi şiddete maruz kalmış kadın ve çocukların psiko-sosyal sorunlarının çözümüne yardımcı olmak ve geçici sigınma imkânları sunmak veya kalıcı sosyal konutlar bulmak (Seyyar ve Genç, 2010; 665); göç sonucu oluşan gecekondulaşma ve çarpık kentleşme ile doğan risklerin giderilmesi ve göçerlerin sosyal uyumları ile eğitim, sağlık, ulaşım gibi temel ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik rehberlik, danışmanlık, psikoterapik ve psiko-sosyal hizmetler de bu alanın kapsamı içindedir.

Bu tanımlamalar ve açıklamaların ortak noktalarından hareketle sosyal hizmetin özellikleri şöyle özetlenebilir (Cilga, 2004: 35): Sosyal hizmet, insan ve şahsiyet haklarının yanında sosyal adalete hizmet etmektedir. Sosyal değişime ve gelişime katkı sağlamaktadır.

Sistematik ve düzenli bir işleyiş mekanizmasına sahiptir. Özel gereksinim gruplarına, yani dezavantajlı sosyal gruplara destek hizmetleri sunmaktadır. Küreselleşme, göç ve işsizlik gibi olumsuz sosyal gelişmelerin yansımalarını önleyerek zararlarını azaltmaktadır.

Demokratik ve katılımcı bir sivil toplumun oluşmasına yardımcı olmaktadır. Temel hak ve özgürlükleri koruyarak sosyal ve ekonomik hakları güvence altına almaktadır. Sosyal içerikli problemleri çözme fonksiyonuna ve mekanizmalara sahiptir. Bireyin toplumda sosyal barış içinde huzurlu ve mutlu olabilmesi için, bireyi maddi ve manevi boyutuyla güçlendirmeyi ve özgürleştirmeyi amaçlamaktadır. Bireylerin sosyal refah seviyesinin ve hayat kalitesinin yükseltilmesini amaçlamaktadır. Toplumsal etkileşim mekanizmalarının harekete geçirilmesini öngörmektedir. Bir sosyal bilim ve meslek dalı olarak ilmi ve mesleki yaklaşım, yöntem ve tekniklerle amaçlarına ulaşmaktadır.

Sosyal hizmet mesleğinin çalıştığı sosyal hizmet alanları temel ve evrensel alanlar olabileceği gibi, günün tarihsel ve toplumsal koşullarına göre yeni ortaya çıkan ya da ihtiyaç kalmadığında ortamdan çekilen alanlar da vardır (Tomanbay, 1999: 238). Bu alanlar ve özellikler dikkate alındığında sosyal hizmetin tek elden yürütülmesinin mümkün olmayacağı, kurumlar arası koordinasyona ve eşgüdümme ihtiyaç olduğu görülmektedir.

1.2. Merkezi Yönetimin İşlevselliği

Sosyal hizmetlerle ilgili hedef kitleye erişim, sorunların belirlenmesi, hizmetlerin sağlıklı yürütülmesi, toplumsal dinamiklerin harekete geçirilmesi, toplumun duyarlılığın artırılması, merkezi ve yerel imkânların kullanılması, bireysel ve toplumsal uygulamaların yeterliliği hep tartışma konusu olmuştur. Küresel çağda insanların imkân ve kabiliyetlerinin artması toplumsal ve bireysel sorunların çeşitliliği sağlamış ve her geçen gün yeni sorun alanları oluşturmuştur. Bu sorunların çözümü için de yeni arayışlar ve yeni hizmet modelleri üzerinde durmak lazımdır. Bunun için ilgili alan ve hedef kitleyi de zihinsel olarak yeniliklere açmak gerekiyor. Belki de en zor olan yeni modeller oluşturmak ve insanları bu modellere inandırmaktır.

Bu hizmetin mevzuat alt yapısı, kaynak oluşturulması, kurumlar arası eşgüdümün sağlanması, hizmet birimlerinin belirlenmesi, meslek elemanlarının tespiti, kapasitesinin artırılması ve iyileştirilmesi tartışılması gereken konulardır. Ülke imkânlarının ağırlıklı olarak merkezi yönetimin elinde bulunması hizmetlerin merkezden idaresini kolaylaştırabilir. Ancak taşrayı ve bölgesel farklılıklar çerçevesinde hedef kitleyi ve ihtiyaçlarını merkezden görmek ve tek tip bir hizmet anlayışı ile hizmet sunmak oldukça zordur. Hizmetlerin merkezi yönetim üzerinden konuşlandırılması devleti hantallaştırır ve yiğilmaları sağlar. Sorumlulukları dağıtmak ve yaymak, yerel dinamikleri işin içine çekmek ve merkezi sadece politika üretir şekilde kurgulamak daha işlevsel bir devlet yapısını sağlar. Gelişmiş ülkelerin en belirgin politikası hizmetleri yerelleştirme hatta özelleştirme üzerine kurulmuştur. Devletin küçülmesi ve özleşmenin yaygınlaşması devletin gelişmişlik düzeyinde bir ölçütür.

1.3. Merkezi Yönetimin Açımları

Ülkemizde sosyal hizmetler ağırlıklı olarak kamu eliyle yürütülmektedir. Batıda kamu yönetimi ile başlayan sosyal hizmetler modern çağda rekabete dayalı, hizmet odaklı ve bölgesel farklılıklar gözetilerek daha az kamu ve daha çok özel kuruluşlar tarafından verilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde bu sorun alanını özel teşebbüse bırakmak ve gönüllü kuruluşlar tarafından verilmesine fırsat vermek sorunu daha da büyütülmektedir.

Alanın yapısı gereği koruyucu önlemlerin kamu eliyle yürütülmesi daha sağlıklı ve daha güvenli bir anlayıştır. Bu hizmetlerde sosyal güvenlik ağlarının işlerliği de çok önemlidir. Bireysel ekonomik imkânlarla bu hizmetlerin yürütülmesi modern ve sosyal devlet mantığı ile ilişmektedir. İnsanlar kendi ekonomik imkânlarıyla bu hizmetten yeterince yararlanmaları

mümkün değildir. Primli ve primşiz sosyal güvenlik sistemlerinin uygulanması ve tüm bireylerin sosyal güvenlik ağı içine alınması ayrı bir sosyal hizmet gereklisidir. Bu alanların aktifleşmesi, adil ve eşitlikçi bir anlayışla hizmetlerin profesyonelce sunulması için gerekli sosyal politikaların üretilmesi gereklidir.

Sosyal hizmetlerin tek çatı altında birleştirilerek merkezi yönetim tarafından verilmesi, uygulamaları yavaşlatmakta ve devlet memurluğu temel felsefesi ile mesleki uygulamaların yürütülmesi eksiklikleri kapatamamaktadır. Çünkü sosyal hizmetler her ne kadar kamu eliyle veriliyor olsa da ağırlıklı olarak gönüllü hizmetlerdir. Türk devlet memurluğu anlayışı psikolojik olarak özverili uygulamaları baltalamakta ve verimi düşürmektedir. Bunun için gelişmiş ülkeler gönüllülük alanını profesyonelliğe dönüştürerek belli standartlara ulaştırmış ve alanı özelleştirmiştir. Denetimi elinden bırakmayan devlet daha çok standart belirleme, fırsat sağlama ve denetim hizmetleriyle ön plana çıkmaktadır.

Türkiye'de hizmetlerin merkezi yönetim tarafından verilmesinde ısrarcı olunması, kamu hizmetlerini tıkanma noktasına getirmiştir. Bu tıkanıklığın en önemli nedeni kamu hizmetlerine ilişkin tüm görev, yetki ve sorumlulukların ülkenin tüm coğrafi alanını kapsayacak biçimde merkezde toplanması ve merkezden yönetilmesidir. Türkiye'de merkezi yönetim tüm bu hizmetlere talip olduğundan bir müddet sonra hantallaşma ve tükenmişlik sendromları ile hizmetin verimliliği düşmektedir. Özellikle tam gün hizmet verilmesi gereken kuruluşlar bu konuda en çok sorun yaşayan birimlerdir. Sosyal sorunlar mesai ve zaman tanımayan bir yaklaşımla aşılabılır ve üst düzey sorumluluk gerektirir.

Merkezden yönetim anlayışında yetki ve sorumluluklar merkezde toplanmıştır. Bu durum merkezi idarenin taşra örgütünde görevli memurları inisiatif kullanmaktan uzak tutmaktadır. Taşrada görevli memurlar sürekli merkezden bilgi ve yetki almaya çalışacaklarından ve çoğu kez de alamayacaklarından yazışmaların uzun süremesi ve hizmetlerin geciktirilmesi ya da yürütülememesi söz konusu olacaktır.

Hizmetlerin "yerellik" özelliğine rağmen, gerekli gereksiz tüm bilgilerin merkezde toplanması, milyonlarca personelin her türlü özlük işlerinin merkezden yürütülmesi ve izlenmesi; emir, onay ve ödeneklerin merkezden çıkışması, bürokratik hastalıklar şeklinde adlandırılan kirtasiyeciliğin artmasına, işlerin gecikmesine, işlerin takibi için merkeze gidilmesine ve aşırı bürokratikleşmeye sebep olmaktadır. Kamusal hizmetler coğrafi koşul ve özellikler, gelenek ve görenekler, iklimsel şartlar dikkate alınmadan yürütülmektedir (AREM, 2002: 14). Kamu görevlilerinin sürekli merkezden emir beklemesi ve yetkilerinin daraltılması girişimciliği, yaratıcılığı ve birikimlerini kullanmalarını engellemekte ve yerel yöneticilerin teşebbüs gücünü kırmaktadır. Merkezi yönetim, mesaisinin önemli bir bölümünü taşradaki yönetim birimlerinden gelen yazılıara cevap hazırlamak ve onlara talimat vermekle geçirmektedir.

Yönetim sisteminin demokratik zeminlere oturtulması etkin ve verimli hizmet anlayışını geliştirir. Halen yönetim sistemimiz il, ilçe, köy yerel topluluklarına kendi mekân ve sorunlarıyla ilgili yerel hizmetleri, kendi isteklerine göre yönetme yetkisini ve imkânını tanımamaktadır. Yönetim sistemimizin aşırı merkeziyetçi olması bürokratik yorulmalara sebep olmaktadır.

2. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞININ ANA HİZMET BİRİMLERİ

Sosyal hizmet, genel olarak bireylerin, ailelerin, grupların ve toplumların sosyal işlevselliklerinin güçlendirilmesi ve gereklüğünde yeniden yapılandırılması amacıyla yürütülen mesleki çalışmalar bütünüdür. Sosyal hizmetin mesleki etkinlik odağı, "çevresi içinde bireydir." Sosyal hizmet, birey ile sosyal çevresi arasında etkileşimler sürecinde ortaya çıkan ve onların

sosyal işlevselliklerini olumsuz yönde etkileyen sorunları ve farklı yaşam durumlarını değerlendiren, ele alan ve müdahale yetkisi olan bir meslektir (Karataş, 2009).

Bu tanımlar doğrultusunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının ana hizmet birimleri tarafından sunulan hizmetler kısaca özetlenecektir. Bu hizmetlerin yeniden yapılanması kapsamında yerinden yönetim (yerel yönetimler) mantığıyla verilmesinin avantaj ve dezavantajlarını tartışmak gereklidir. Merkezi yönetimin politika üretmesi, yerel yönetimlerin politikaları pratikleştirerek sosyal hizmet perspektifinde uygulamasını yapması daha isabetli bir yaklaşım olacağı tartışmalarının haklı olduğu görülmektedir.

2.1. Çocuk Hizmetleri

Bu hizmetten mahkeme kararı ile koruma altına alınan çocuklar yararlanmaktadır. 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun 3. maddesi (b) bendinde Korunmaya Muhtaç Çocuk; "beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içki veya uyuşturucu madde kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve bağıboşluğa sürüklenen çocuk" şeklinde tanımlanmaktadır.

Çocuk hizmetlerini, aile yanında bakım hizmetleri ve kurum bakım hizmetleri diye iki kısma ayıralım. Aile yanında bakım hizmetleri de iki kısma ayrılr. Kendi ailesi veya bakıcı aile (koruyucu aile) yanında bakılmak. Bir de evlat edinme var ki, evlat olunan ailenin varisi olunacağı için bu da kendi ailesi olarak değerlendirilebilir. Çocuk kurum bakımı; bir ailenin olmadığı ya da ailenin fonksiyonlarını yerine getiremediği durumlarda, kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklara resmi ya da özel kurumlarca geçici ya da sürekli olarak sunulan bakım hizmetidir (Güran, 1983:15). Kuruluş bakım hizmetleri de çocuk evleri ve sevgi evleri modelleri ile sunulmaktadır. Çocuk yuvaları ve yetişirme yurtları kapatılarak hizmet dönüşümü kapsamında korunmaya muhtaç çocuklar sevgi evleri veya çocuk evlerinde bakılmaktadır. Bunun yanında Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri ile Bakım Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri aracılığı ile de suç mağduru çocuklara iyileştirme ve tedavi edici hizmetler verilmektedir.

Geçmiş yıllarda korunmaya ve bakıma ihtiyacı olan çocuklara verilen hizmetlerin kuruluş bakımında yoğunlaşması söz konusu iken, hizmetlerde konsept değişikliğine gidilerek her çocuğun sağlıklı bir aile ortamında yaşama hakkının olduğu gerçekinden hareketle "*aile yanında bakımlarının*" sağlanması hizmet önceliği olarak belirlenmiştir.

Aile Yanında Bakım; yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken kişilere ve ailelere aynı ve nakdi yardım yapmak suretiyle çocuklarını kendi evlerinde bakmalarını kapsamaktadır. Bu yardımlarından korunma kararlı kuruluşta bakılan çocuklardan ailesi yanında bakılabilecek olanlar, korunma kararlı sırada bekleyen çocuklar ile hakkında korunma kararı alınmak talebiyle başvuruda bulunulup, korunma kararı alınmaksızın ekonomik destek ile ailesi yanında bakılabilecek durumda olan çocuklara öncelik tanımaktadır. Eve dönüş projesi kapsamında çocukların ailelerinin yanına geri dönüsü hedef alınmıştır Özellikle ailelere mali yardım yapmak suretiyle çocukların yanlarına alınmalarının sağlanması temel politika olmuştur.

Koruyucu Aile hizmeti; çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakılamayan çocukların, kısa veya uzun süreli olarak 18 yaşına kadar bakımlarını üstlenen aile ya da kişilere yanında, devlet denetiminde yetiştirilmeleri olarak tanımlanmakta ve bu hizmeti veren aile ya da kişilere "*Koruyucu Aile*" denilmektedir. Çocuk, koruma kararının bittiği 18 yaşına kadar bu ailenin yanında kalmaktadır. Koruyucu aile bakımının, çocuğa sağladığı aile ortamı çocuğun psikososyal gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Kurum

bakımının çocuk üzerindeki etkilerine yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde bu bakım türünün pahalı olmasının yanında çocuğun gelişiminin bazı yönlerden eksik kalmasına yol açtığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle tüm dünyada korunmaya muhtaç çocuklar için en çok tercih edilen bakım şekli "koruyucu aile" bakımıdır.

Evlat Edinme; bir çocukla, durumu evlat edinmeye uygun bir kişi arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır. Bakanlığa bağlı kuruluşlarda bakılan korunmaya muhtaç çocuklardan durumu evlat edinme hizmetinden yararlanılmaya uygun bulunanlar, sosyal çalışmacının hazırladığı rapor ve ilgili mahkemenin kararı ile evlat edinebileceği belirlenmiş aileler yanına yerleştirilir.

Sevgi Evleri; Çocukların toplu yaşamın beraberinde getirdiği risklerden etkilenmeden ev ortamı ve aile sıcaklığının oluşturulmaya çalışıldığı, 10-12 çocuğun kaldığı; bağımsız ve bağıcılı binalardan oluşan bir hizmet modelidir.

Çocuk Evleri; Kuruluş bakımında kalan çocuklarımızın ev sıcaklığını hissedebilecekleri, ev ortamının oluşturulduğu apartman dairelerinde; toplumsal yaşamı ve komşuluk ilişkilerini yaşayarak öğrenebilecekleri, 5-6 çocuğun bir ararda kaldığı hizmet modelidir. Bu modelin de yaygınlaştırılması çalışması devam etmektedir.

2.2. Gençlik Hizmetleri

Çocuk ve Gençlik Merkezleri; Sosyal tehlikelerle karşı karşıya olan sokakta yaşayan/çalıştırılan çocuk ve gençlerin rehabilitesi ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan merkezlerdir. Bu merkezde çocuk ve gençlerin psiko-sosyal gelişimlerinin desteklenmesi, eğitime yeniden kazandırması ile sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle rehabilite edilmelerini ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlayan programlar düzenlenir, uygulanır. Bu hizmet birimi sosyal hizmet merkezlerinin açılmasıyla 2013 yılında kapatılmış, ancak önemine binaen bazı doğu illerimizde sosyal hizmet merkezlerinin ek hizmet binalarında bu hizmet verilmektedir.

Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi; Suça yöneldikleri tespit edilen çocukların davranış bozuklıklarını gidermek amacıyla rehabilitasyon süreci boyunca geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü, 7-18 yaş kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşları olarak tanımlanmıştır. Kanunda tanımlanan bu kuruluşlar ihtiyaç duyulan illerde açılmakta ve söz konusu çocukların yerlestirmesi sağlanmaktadır (SHÇEK, 2009).

"Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi"; Duygusal, cinsel ve/veya fiziksel istismara uğramış çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan travma ve/veya davranış bozuklıklarını giderme amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlara sosyal rehabilitasyonu sağlanacak çocuklar yerleştirilmektedir.

2.3. Yaşlı Hizmetleri

Bakanlığın yaşlılara yönelik hizmetleri yatılı bakım ve gündüzlü bakım hizmetleri şeklinde sürdürülmektedir.

Huzurevleri, ruh sağlığı yerinde olan ve bulaşıcı hastalığı olmayan 60 yaş üzerindeki yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak, bilmek ve bu kişilerin sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan kuruluşlardır. Yurt çapında yayılmış huzurevlerinde sosyal güvencesi olan ya da olmayan yaşlılara korunma, bakım, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması hizmetleri verilmektedir.

Huzurevi Yaşılı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinde ise; ruh sağlığı yerinde olup, bulaşıcı hastalığı olmayan, yatağa bağımlı, fiziksel veya zihinsel gerilemeleri nedeniyle özel ilgi, destek ve koruma gerektiren yaşlı kişilerin yaşamlarını sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmeleri amacıyla kendi kendilerini idare edebilecek bir şekilde rehabilitasyonları, tedavisi mümkün olmayanların ise, sürekli olarak özel bakımları sağlanır.

Yaşılı Hizmet Merkezi; yaşlı bireylerin hayat kalitesinin arttırılması maksadıyla gündüzlü bakım ve evde bakım hizmeti sunmak üzere açılan ve faaliyet gösteren merkezlerdir. Bu merkezler, yaşamını evinde sürdürden yaşlılara boş zamanlarını çeşitli aktivitelerle değerlendirmeye, sosyal ilişkilerini artırma ve günlük yaşam aktivitelerini geliştirmelerini destekleyerek, yaşam kalitelerinin yükseltilmesine, kendi sosyal ortamlarından kopmadan sağlıklı bir şekilde yaşamalarını sürdürmelerine yardımcı olmaktadır. Ülkemizde sayıları çok az olan bu merkezler Avrupa çok fonksiyonel olarak hizmet vermektedir.

2.4. Özürlü Bakım Hizmetleri

Bakanlık özürlü bireylere yönelik yatılı ve gündüzlü hizmet kuruluşları ve evde bakım hizmetleri şeklinde faaliyetler yürütmektedir.

Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerimizde; özürlü bireylerin bakım ve rehabilitasyonuna yönelik hizmetler verilir. Kuruluşlarda, özürlü bireylerin öncelikle insan onuruna yakışır şekilde bakımına, beslenmesine, korunmasına, becerilerinin geliştirilmesine ve sosyal hayatı uyumuna ilişkin bakım ve sosyal rehabilitasyon hizmetleri sunulur. Bakım hizmetleri kapsamında; özürlülerin beslenmesi, korunması, temizliği gibi birincil yaşam ihtiyaçları giderilir. Sosyal sorunlu çocuklar için geliştirici, eğitici ve sosyal faaliyetlere öncelik verilmekte, yetişkinler için ise, yeni bir vasıf elde etme de dahil, ücretli olarak çalışın veya çalışmasın, çalışma kapasitesinin yeniden kazandırılmasına ağırlık verilmektedir.

Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri: Özürlüler kendi kendine yeterli düzeye getirmek, okul eğitimi hazırlamak ve aile içi uyumu sağlamak amacıyla özürlülere ve ailelerine hizmet sunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Bu merkezlerde, özürlü bireylere nitelikli bakım ve rehabilitasyon hizmeti sunulmakta, özürlü bireylere sahip ailelerin ve annelerin kendilerine daha çok zaman ayırması ve üzerlerindeki bakım yükünün hafifletilmesi yönünde çalışmalarda bulunulur. Bu merkezlerimizde, danışmanlık ve destek hizmetlerimizle, özürlülerin aileleri ile birlikte yaşamalarına ve normal bir toplumsal ortamda işlevlerini yerine getirmelerine yardımcı olunmaktadır.

Umut Evleri; Devlet korumasında Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri’nde bakılmakta olan engellilerin durumu uygun olanların kuruluşların ek ünitesi konumunda olan evlerde bakımlarının sağlanmasıdır. Bu evlerle engelliler; toplum yaşamına aktif katılarak sıcak bir ev ortamında bakım, eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanırlar.

Aile Yanında Bakım (Evde Bakım); Özürlülerin aile yanında bakımı iki ayrı şekilde değerlendirilebilir. Birisi aile içinde bakım parası karşılığında yakınları tarafından bakım, diğer ise, ailenin yanında profesyonel bakım elemanları tarafından kurumların yaptığı bakım. Evde bakımla özürlü bireylerin yaşamlarını öncelikle bulundukları sosyal ortamda sağlık, huzur ve güven içinde sürdürmeleri hedeflenir. Özürlülere hizmet sunumunda, özürlünün biyolojik, fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları da dikkate alınarak, öncelikle yaşadığı sosyal ve fiziksel çevreden ayrılmaksızın, aile ortamında hizmet verilmesi esas alınmaktadır. Bu hizmet kapsamında kişisel bakım, sağlık bakımı ve psiko-sosyal bakım ve destek hizmetleri verilir.

Bakıma muhtaç özürlünün akrabaları tarafından bakımının mümkün olmaması halinde ise bakım hizmeti kurum bakımı (özel ve resmi kurum ve kuruluşlara ait merkezler) aracılığıyla da verilebilmektedir. Özel kuruluşlarda bakılan özürlü bireyler için kuruluşa Bakanlık tarafından iki aylık net asgari ücret tutarında ödeme yapılmaktadır.

2.5. Aile, Kadın ve Toplum Hizmetleri

Koruyucu-önleyici sosyal hizmetler; kişilerin korunmaya ve kurum bakımına ihtiyaç duymasına neden olabilecek sorunların önceden tespit edilerek ortadan kaldırılmasına yönelik uygulamalardır. Bakanlık koruyucu ve önleyici hizmetlerinin önemli bir bölümünü “Aile Danışma Merkezleri”, “Toplum Merkezleri” ve Gündüzlü Yaşlı Merkezlerini hizmet dönüşümü kapsamında dönüştürüdüğü Sosyal Hizmet merkezleri üzerinden yürütmektedir.

Kadın Konukevleri; eşler arası anlaşmazlık nedeniyle evini terk eden ya da terk edilmesi sebebiyle yardıma ihtiyaç duyan, fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismara uğrayan, boşanma veya eşin ölüm nedeni ile ekonomik ve sosyal yoksunluk yaşayan, istenmeyen evliliklere zorlanan, evlilik dışı hamile kalan ya da çocuk sahibi olan, bu nedenle ailesi tarafından kabul edilmeyen, önceden alkol veya uyuşturucu madde bağımlısı olup tedavi görmüş ve alışkanlıklarını terk eden, cezaevinden yeni çıkış olup yardım ve destege ihtiyacı olan, çevre koşulları nedeniyle ekonomik ve sosyal yoksunluk içine düşmüş kadınlara hizmet veren bir kuruluştur. Kadınların ve yanlarında getirdikleri çocukların sağlık, psiko-sosyal ve hukuki yardım, beslenme, giyim, eğitim, öğrenim, harçlık, ulaşım vb. ihtiyaçları bu kuruluşta karşılanır.

Kadın konukevleri, kadınlara can güvenliği, kendilerini toparlamak için zaman ve yaşamlarına uzun vadeli ve geniş açıdan bakabilmeleri için ihtiyaç duydukları emniyetli bir ortam sağlamaktadır (Genç, 2011). Bu kuruluşlarda kadınların durumlarının, aileleri ya da eşleri ile olan anlaşmazlıklarının incelenmesi ve sorunlarının giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan mesleki çalışmalar ışığında şiddete uğrayan kadınlarda şiddet sonucu ortaya çıkan umutsuzluk, degersizlik, suçluluk, utanç ve korku gibi duyguların aşılanması, özgüven ve özsaygının yeniden yapılanması, yeni yaşam seçeneklerini sağlıklı biçimde belirleyebilmeleri yönünde psikolojik destek, danışmanlık, hukuksal rehberlik hizmeti sunulur. Kendilerine yeterli olabilecekleri bir iş ve meslek edinmeleri için gerekli önlemlerin alınmasına çalışılır.

Sosyal Hizmet Merkezleri; Bu merkezlerle; sosyal hizmet müdafahesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, çocuk, genç, kadın, erkek, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine; koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık odaklı sosyal hizmet sunulması amaçlanmıştır.

Bakanlığın bu yeni hizmet birimi; aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılması; çocukların ve gençlerin sağlıklı gelişiminin temin edilmesi, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlandırılması; engellilerin ve yaşlıların toplumsal hayatı etkin biçimde katılımlarının sağlanması; şehit yakınları ile gazilere yönelik sosyal hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi; ailenin eğitim, danışmanlık ve sosyal ekonomik desteklerle güçlendirilmesi; korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç birey ve ailelerin tespit edilmesi ve desteklenmesi görevini yürütmektedir. Tüm illerde yapılanması sağlanan bu kuruluş aile danışmanlığı ve toplumsal hizmetleri de üstlenmiştir. Bakanlığın gündüzlü hizmetlerin toplandığı bu kuruluş, aynı zamanda yatalı kuruluşlara lojistik destek sunmaktadır.

Aile Danışma hizmetleri de sosyal hizmet merkezleri bünyesinde yürütmektedir. Bu birimde aile ve çocuk iletişim sorunları, ekonomik sorunlar, psikolojik sorunlar, aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet, evlilik öncesi danışmanlık, sığınma evi talebi gibi nedenlerle yapılan başvurular kabul edilir ve bu başvurular doğrultusunda gerekli mesleki çalışmalar yapılarak Aile bireylerini gereksinim duydukları hizmetlere yönlendirilir. Çalışma ve sorunların yaşandığı aile bireylerine yönelik bilgi, bilinç düzeyinin yükseltilmesine ve sorun çözme kapasitelerinin artırılmasına yönelik mesleki çalışmalar (bireysel ve grup çalışmaları)

gerçekleştirilmektedir. Aile eğitimleri kapsamında evlilik öncesi, evlilik süreci ve sağlıklı boşanma süreci eğitimleri verilmektedir. Evlilik öncesi evliliğe hazırlık, cinsel sağlık, eş seçimi ve aile içi iletişim konularında eğitim vererek, aile sistemini güçlendirmeye yönelik mesleki çalışmalar yapılır. Çocuk mahkemeleri tarafından çocukların için verilmiş olan danışmanlık, tedbir kararlarının izlenmesi ve yerine getirilmesi sağlanır.

2.6. Sosyal Yardım Hizmetleri

Yoksulluk içinde olup, temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamalarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çeken korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç öncelikle çocukların olmak üzere kişi ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde yardımlar yapılmaktadır. Bakanlık sosyal yardım ve hizmetlerle ilgi esasları, sosyal hizmet politikası ve hedeflerine uygun olarak tespit etmek, çalışma planı ve programlarını hazırlamak, uygulamak ve bu konuda ilgili Bakanlık, Kurum ve Kuruluşlar arasında koordinasyon ve işbirliği sağlamak görevini de yerine getirmektedir.

Sosyal Yardım ve hizmetlerle ilgili alanlarda araştırma, yayın ve tanıtma faaliyetleri de gerçekleştirilmektedir. Sosyal yardımlar bütün il ve ilçelerde Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yürütülmerek taşradaki ita amirlerinin başkanlığında vakıf anlayışı içinde ve yerel dinamiklerin katılımı ile yürütülmektedir. Toplumun örf, adet ve inançlarına göre yardım ve bağışlara ilişkin programlar geliştirmek ve yürütülmescini sağlar, bu amaçla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği yaparak, yardımda bulunmak isteyen kişi, kurum ve kuruluşlara yol gösterir.

3. YERİNDEN YÖNETİM VE SOSYAL HİZMET

Kamu hizmetleri, toplumun bütün katmanları için eşit seviyede ve bir bütün halinde sunulan hizmetlerdir. Bu hizmetlerin yönetimi "merkezi" ve "yerinden" olmak üzere iki ayrı yapılanma şeklinde örgütlenmiştir.

1982 Anayasası "idarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır" (md. 123) hükmü ile kamu hizmetlerinin etkinliği ve vatandaşın tercihleri açısından yerinden yönetimi merkezi yönetimden ayırmıştır. Yerinden yönetim ilkesinin uygulandığı yerel yönetimler, kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar olarak, merkezi yönetimin hiyerarşisi dışında ve ona karşı belirli ölçülerde bağımsız birimlerdir. Genel idare politikaları merkezi yönetim tarafından belirlenmektedir. Hizmetler arasında uyumsuzluk ve çelişkinin ortaya çıkmasına için merkezi yönetim "vesayet yetkisine" dayanarak yerel yönetimleri denetlemektedir (Toprak 2013).

Sosyal hizmetlerin sunumu açısından yerinden yönetimin iki temel ayağı vardır. Birisi merkezi yönetimin taşra yapılanması ile sosyal hizmetlerin yürütülmesi, diğer ise yerel yönetimler tarafından bu hizmetlerin yönetilmesi ve uygulanmasıdır. Yerel yönetimler birçok hizmeti halka daha çabuk ve daha kolay sunmaktadır. Yerinden yönetim, topluma sunulacak yerel hizmetlerin; devlet mekanizmasında tek elden değil; merkezi teşkilat içinde yer almayan ve merkezi yönetim hiyerarşisine dâhil olmayan, nispi özerkliğe sahip tüzel kişiler tarafından yürütülmescidir (Nalbant 1997: 39). Burada bölgesel farklılıklar ve bireysel ihtiyaçlar dikkate alınarak hizmetlerin planlanması, programlanması, uygulanması ve denetlenmesi söz konusudur.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 4. Maddesinin 3. fıkrasında "Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihan vatandaşla en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır. Sorumluluğun bir başka makama verilmesinde, görevin kapsam ve niteliği ile yetkinlik ve ekonomi gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır" denilmektedir (Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı). Bu madde Türkiye tarafından da kabul edilmiştir. Bu maddeye göre

yerinden yönetim; kamuya ilişkin hizmetlerin ve bu hizmetlere ilişkin karar ve işlemlerin, hizmetin yapılacağı yere en yakın yönetim birimince yapılması anlamına gelmektedir. Burada yerel özerklik gündeme gelmektedir. Yerel özerklik; yerel yönetimlerin, kendi görev alanları içinde yetkilerini, merkezi ya da bölgesel yönetimlerin, ya da onların ajanlarının herhangi bir müdahalesi olmaksızın kullanabilmeleri ve bu amaçla serbestçe karar alıp uygulayabilmeleri, durumudur (Saran, 1995: 257).

Yerelik ilkesi; toplumun her düzeyinin üstesinden gelebileceği unsurları kendilerinin düzenlemeleri ve üst düzeyin sadece yardımda bulunmasını öngörmektedir. Yerelik, farklı düzeylerin dikey hiyerarşik yetkilerine dayanan ve yatay güç paylaşımını karşılayan devletin, iki kez sınırlamasına olanak veren bir sosyal yapılanma ilkesi özelliği göstermekte ve bireyin toplumsal amaçlı ilişkilerini, sosyal alt bölümlemeler ile sürekli üst oluşumlara aktaran bir düzenleme ilkesi islevi görmektedir. Bu nedenle, hiçbir grubun kendi gücüyle başarabileceği işler hakkındaki düzenleme yetkisinin elinden alınması gereklidir (AREM, 2002: 14).

Eryılmaz (1988), Yerel yönetimler ile merkezi yönetim arasındaki görev ve yetki bölüşümünde temel alınabilecek ölçütleri dört maddede toplamaktadır. Bunlar;

Ekonomik verimlilik ölçütü; bir hizmetin hangi yönetim birimi tarafından daha düşük maliyetle üretilip halka sunulacağı göz önünde bulundurulması, görevin, bir hizmeti daha az masrafla halka sunan yönetim birimine verilmesi,

Mali Adalet Ölçütü; bir bölge halkın ödediği vergilerle, o bölgeye sunulan mal ve hizmetler arasında bir paralelligin bulunması,

Siyasal Sorumluluk Ölçütü; kamu hizmeti sunan yönetim birimlerinin, hizmetten faydalananacak olan halka karşı siyasal bir sorumluluk taşıması

İdari Etkinlik Ölçütü; bir kamu hizmetini en etkin olarak hangi yönetim birimi yerine getirebilecekse, hizmet görevinin o birime verilmesidir.

Anayasamız merkezi idare ile mahalli idareler arasındaki yetki ve görev bölüşümündeki temel kriterin “mahalli müşterek ihtiyaçlar” olduğunu belirtmektedir. Anayasa Mahkemesi’nin 127. maddesine göre “mahalli müşterek ihtiyaç kavramı” herhangi bir yerel yönetim biriminin sınırları içinde yaşayan kişi, aile, zümre ya da sınıfın özel çıkarlarını değil, aynı yörede birlikte yaşamaktan doğan eylemler durumların yarattığı, yoğunlaştırdığı ve güncelleştirdiği, özünde yerel ve kamusal hizmet karakterinin ağır bastığı ortak ihtiyaç ve bekłentileri ifade etmektedir (Anayasa Mahkemesi, 2014). Bu hükmünden de anlaşılacağı gibi, Anayasaya göre “mahalli müşterek ihtiyaçlar’ yerel yönetimlerce karşılanır.

Ancak hizmetlerin yerel yönetimlerle merkezi yönetim arasındaki bölüşümünde, her zaman ve her yerde geçerli olabilecek kesin ölçütlerle göre düzenlemeler yapmak kolay bir iş değildir.

Batı’da yerinden yönetim uygulamaları ağırlıklı olarak yerel yönetimler tarafından yapılmaktadır. Özellikle eyalet sistemi ile yönetilen gelişmiş ülkelerde merkezi yönetim sadece politika belirlemekte ve hizmet sektörü ile ilgili işlemlerde kanuni alt yapı dâhil tüm uygulamalar tamamen yerel yönetimler tarafından yürütülmektedir. Yerel sosyal hizmetler eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, bakım, istihdam gibi birçok alanı kapsamaktadır. Örneğin eğitimin tüm alt yapısı ve okulların bakım, onarım ve temizlik işleri dâhil hepsi yerel yönetim tarafından yapılmaktadır. Okuloncesi eğitim evde çocuk, engelli ve yaşlı bakım hizmetleri yerinden yönetim birimlerince özelleştirilerek sunulmaktadır. Merkezi yönetim bu uygulamalara karışmamaktadır. Hatta özelleştirilen hizmetler yerel yönetimler tarafından denetlenmektedir. Buradan şunu anlıyoruz ki, yerel yönetimlerin ikametgâh kayıtlarının çok güçlü sağlıklı olması müracaatçı kesime hızlı ve zamanında ulaşım kolaylığı sağlamaktadır. Aile bireylerinin eğitim, sağlık, istihdam, çalışma hayatı ve sosyal güvenlik kayıtlarının

belediye kayıtlarında düzenli bir şekilde olması aile taramalarına gerek kalmadan aile yapısı hakkında yeterli veri sağlamaktadır.

Dünya üzerinde neredeyse her ülkenin merkezi ve mahalli idareleri bulunmaktadır. Ancak hizmetlerin hangisi tarafından yapıldığı hususunda ülkeler arasında ciddi farklılıklar vardır. Bazı ülkeler merkeziyetçi bir idari düzeni, bazıları yerinden yönetimi bazıları da merkezden yönetimle yerinden yönetim arasında belli bir dengeyi tercih etmektedir. Bu farklılıklar ülkelerin sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik ve tarihi eğilimlerine göre değişmektedir.

Özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde yerel yönetimler daha zayıf bir idari yapılanma içindedirler. Bunun sebepleri şöyle izah edilebilir. Birincisi, mevcut rejim içinde yürütülmek istenilen politikayı tehdit eden bir çekişme (conflict) ve mücadele varsa, o zaman merkezi idare, mahalli idarelere daha az önem verme eğilimine girer. İkincisi, otoriter bir rejim, ülkeye siyasi örgütler ve baskı gruplarına faaliyet izni vermeden, halk kesimlerini iktidarın politikasını desteklemek konusunda harekete geçirmek istiyorsa, o takdirde yerinden yönetime daha az önem verecektir (Yerinden Yönetim, 2015).

Modern dünya artık yeni kamu yönetimi yaklaşımını benimsemektedir. Bu anlayış yönetim ne kadar halka daha yakın olursa yönetimde güven o kadar artar ve hesap sormak kolaylaşır ve yeni sorunlar karşısında daha kolay çözüm üretebilir. Hesabın kolay sorulması hizmetin denetimi ve kalitesinin yükselmesi demektir.

Bu yeni kamu yönetimi yaklaşımı “desantralizasyon” (yerelleşme) kavramı ile ifade edilmektedir. Bu kavram 1900'lü yılların başında Prens Sebahattin'in ortaya attığı “*adem-i merkeziyet*” kavramı ile eş anlamlıdır. Rondinelli'ye göre desantralizasyon; “Kamuya ait merkezi yönetim ve fonksiyonların; merkezi otoritenin taşra birimlerine, yarı özel kamu birliklerine, fonksiyonel otoritelere, özel yerel yönetimlere ya da hükümet-dışı örgütlerde devridir” (URL'den aktaran, Özmüş, 2002: 2).

Klasik anlamda desantralizasyon; merkezi idareden mahalli idarelere doğru yetki, görev ve kaynak aktarımını ifade eder. Modern anlamda desantralizasyon ise; merkezi idarenin elindeki planlama, karar verme (decisionmaking) ve kamu gelirlerinin toplanması gibi, idari yetkilerin bir kısmını, taşra kuruluşlarına, mahalli idarelere, federe birimlere, yarı-özerk kamu kurumlarına, meslek kuruluşlarına ve idarenin dışındaki gönüllü örgütlerle (dernek ve vakıf gibi) aktarılmasıdır. Kisaca desantralizasyon, merkezi idarenin küçültülmesi olgusudur (Yerinden Yönetim, 2015).

Gelişmiş ülkelerde gelişmişliğin ölçütlerinden bir tanesi de devletin küçültülmesi ve özelleşmenin güçlendirilmesidir. Devlet ne kadar büyük olursa yönetim o kadar hantal ve işlevlerini yerine getiremez olur. Merkezi idarenin fonksiyonlarının kompleksleşmesi ve iş yükünün artması, hizmetlerde etkinliği sağlamak için karar alma sorumluluğunun alt birimlere devri ihtiyacı, yerel özerkliği geliştirmek için yoğunlaşan siyasi talepler ve genel politikaların yerel şartlara ve ihtiyaçlara uydurulması desantralizasyonun önemini artırmıştır (Yerinden Yönetim, 2015).

Dünyada yaşanan hızlı değişimle birlikte dünya ülkeleri; aynı anda hem küreselleşmeyi hem de yerelleşmeyi yaşamaktır; ülkeler siyasal ve ekonomik bütünlüğmeye giderken yerel yönetimler de giderek önem kazanmaktadır. Yönetimin yeniden yapılandırılması çalışmaları kapsamında giderek önem kazanan yerel yönetimlerin; anayasalarda belirtilen ve uluslararası anlaşmaların öngördükleri şekilde yapılandırılması, kamusal hizmetlerin daha etkili, hızlı ve ucuz verilmesini sağlamak amacıyla merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki görev ve yetki paylaşımının yeniden yapılandırılması ve çerçevesinin iyi çizilmesi gereği ortaya çıkmaktadır (Aydemir, 2003: 36).

3.1. Yerel Yönetimlerin Kabiliyetleri

Yerel yönetimler; belirli bir coğrafi alanda yaşayan, yerel topluluğun kendi bireylerine hizmet üretmek amacıyla kurulan, karar organları yerel toplulukça seçilerek görevde getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere, bütçeye ve personele sahip, üstlendiği hizmetler için kendi örgütsel yapısını kurabilen, merkezi yönetim ile ilişkilerinde yönetsel özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileridir (Tüsiad, 1992:21).

Tarihî süreç içerisinde yerel yönetimler, toplumun çok çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak ve bir takım yerel hizmetleri yürütmemek üzere devletle beraber ortaya çıkmış, devlet adına bir kısım hizmetleri yürütmekle sorumlu, kanunlarla belirlenmiş kamu kurumlarıdır. Bu hizmetler halen yürürlükte olan 5393 sayılı Belediyeler Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5378 sayılı Engelliler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu çerçevesinde verilmektedir. Bu kanunlar belediyelere birçok yetki ve sorumluluk yüklemektedir. Ayrıca bu kanunlar; sosyal belediyeçilik anlayışının aktif kullanımına, sosyal politikaların uygulanmasına ve dezavantajlı gruplarına yönelik her türlü hizmetin yürütülmesi için kaynak oluşturulması ve kullanılmasına imkân sağlamaktadır.

Sosyal hizmet ve sosyal yardım alanında 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesi; sosyal hizmet ve yardım hizmetlerini yapma veyaaptırma; kadınlar ve çocukların için koruma evleri açma; engelli, yaşılı, düşkün ve dar gelirlilerin durumlarına uygun hizmet modelleri geliştirme; bütçeden yoksul ve muhtaçlara ödenek ayırip kullanma yetki ve sorumlulukları vermiştir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. maddesi "yetişkinler, yaştılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmemek görevi vermiştir. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu da "il sınırları içerisinde sosyal hizmet ve yardımlarda bulunma; çocuk yuvaları ve yetişirme yurtlarının yapım, bakım ve onarım ihtiyaçlarını karşılama; hizmet sunumunda engelli, yaşılı, düşkün ve dar gelirlilerin şartlarına uygun davranışma; yoksul, muhtaç ve engelli bireyler için bütçe ayırma ve kullanma" sorumluluğu getirmiştir.

Sosyal belediyeçilik kapsamında yerel yönetimler mevzuat yapılanması çerçevesinde özel gereksinim gerektiren bireyler ve risk unsurları hakkında koruyucu, iyileştirici ve tedavi edici sosyal hizmet uygulamaları yapması bir zorunluluktur. Yerel dinamikleri de harekete geçirerek sunulacak bu hizmetler aynı zamanda merkezi yönetimi de rahatlayacak ve refah seviyesinin artması için önemli bir aşama sağlayacaktır.

3.2. Yerel Sosyal Hizmetler

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılabileceği üzere, kamusal hizmetlerin verimliliğinin ve işlevselliğinin artırılması için bu hizmetlerin yerinden yönetimlere devredilmesi gereklidir. Bu işlemler kısa vadede ve kolay uygulanabilecek bir süreç değildir. Özellikle hizmet sektörünün yerelleşmesi hizmetlerin daha hızlı ve ucuz mal edileceğini göstermektedir. Özellikle başta Almanya olmak üzere gelişmiş ülkelerin hizmet sektörünü yerelleştirmesi ve erişimi kolaylaşması bu konuda önemli bir örnektir. Sosyal devlet ve sosyal belediyeçilik kapsamında bu tür hizmetlerden en fazla nasibini alması gereken sosyal hizmet alanıdır.

Aslında yerel sosyal hizmetler diye bir kavramı kullanmak tartışma konusudur. Sosyal hizmetlerin yerelleşmesi teriminin daha doğru olduğu kanaatindeyiz. Çünkü merkezden yürütülen sosyal hizmetlerin neredeyse tamamı yerel yönetimler tarafından verilebilir ve daha fazla da verim alınabilir. Merkezi yönetimin politika belirlemesi, standart oluşturması, yeterlilik belirlemesi ve denetlemesi hizmetleri yerele bırakması için yeterli bir korumadır.

Yerel sosyal hizmet; faaliyetlerinin müracaatçı kesimin bulunduğu ortamda ve mekânda yürütülmesi yaklaşımıdır. Aslında bu uygulama, bir alt kurumun üstlenebileceği

sosyal hizmet uygulamalarını daha üst bir kurumun üstlenmemesi ilkesine dayanan sosyal koruma uygulamasıdır. Alt kurumların yetkilendirilmesi üst kurumların daha rahat davranışlarını sağlar. Yani merkezi yönetim büyülüüğünü korumalıdır. Yerel sosyal hizmetler toplumsal düzeyde değişik sosyal gruplar arasında barışı ve uyumu sağlayacağı gibi ekonomik ve siyasi gelişmenin de bir unsurudur.

Aslında sosyal hizmetlerin temel özelliği, toplumdaki tüm bireylerin insan onuruna yaraşır bir biçimde yaşamalarını sağlayacak ihtiyaçları gidermektir. Sosyal hizmetler, genel ekonomik ve soysal koşullar dikkate alınarak kişilere insan onuruna yaraşır bir biçimde hayatlarını idame ettirebilecekleri ve toplumun bir üyesi olarak üzerlerine düşen görevleri yerine getirebilecekleri bir sosyal ortamı yaratma amacını taşır (Dilik, 1980: 74). Toplumdaki tüm dezavantajlı gruplar devletin kendilerinin ihtiyaçlarını karşılamasını veya yaşam koşullarının iyileştirilmesini talep ederler. Bu hizmetin kim tarafından nasıl verileceği müracaatçı grubun birincil sorunu değildir. Bu hizmetin veriminin artırılması ve amacına ulaşması için hizmetlerin hangi el tarafından verileceğini belirlemek devletin görevidir.

Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, özerkliklerinin artırılması, yerel yönetimler üzerindeki merkezi vesayetin en aza indirilmesi gelişmiş ülkelerin tercih ettiği bir yaklaşımındır. Bu ülkelerde halkın yönetimine daha çok ve daha aktif katılmaktadır. Çünkü yerel düzeyde oluşturulan politikalar ülke çapındaki politikaları daha fazla etkilemektedir. Yerel yönetimlerin güçlenmesi ve fonksiyonlarını kullanımalarına fırsat sağlanması yerel kalkınmayı güçlendirir. Yerel kalkınma yerel dinamikleri harekete geçirerek yerel toplulukların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak gelişimini sağlamayı hedefler (Genç, 2009: 61).

Yerel sosyal hizmetleri saymak gerekirse aslında merkezi yönetimin sunduğu tüm hizmetler yerel tarafından da verilmektedir. Yörede yardıma, bakıma, desteği, korunmaya ve ilgiye muhtaç bütün sosyal kesimler sosyal hizmetler kapsamına girmektedir. Bu hizmetleri; yoksullara, korunmaya muhtaç çocuk ve gençlere, yaşılı ve özürlü'lere, kadın ve aile, afetzede ve mültecilere yönelik hizmetler, temel sosyal politika alanındaki sağlık, eğitim ve konut hizmetleri, ayrıca kadın, genç, özürlü ve yaşılılar merkezli genel hizmetler şeklinde sınıflandırabiliriz. Ancak devlet tarafından korunma altına alınan çocuklara yönelik hizmetler merkezi yönetim kontrollü aile yanında ve çocuk ve sevgi evlerinde barındırılmaktadır. Yerel yönetimler çocuklara yönelik koruyucu hizmetler ve çocuk bakım hizmetlerini sunmaktadır.

Birçok belediye çocuk sorununun çözümüne yönelik çeşitli dernek ve kuruluşlarla işbirliği yaparak sokak çocukları merkezleri, madde bağımlı çocuklara yönelik rehabilitasyon merkezleri, istismara uğramış çocukların için hukuki ve psikolojik yardım merkezleri tesis etmektedirler. Ayrıca belediyeler kreş, çocuk yuvası, çocuk kulüpleri, kimsesiz çocuklar için yuvalar, parklar, çocuk bahçeleri, oyun alanları, trafik ve eğitim alanları gibi hizmetlerde sunmaktadır. Bazı belediyeler kültür merkezleri adı altında çocukların derslerine destek kursları düzenlemekte ve başarılı çocukları bazı hediyelerle (bisiklet, bilgisayar, kirtasiye, gezi, tatil vs) ödüllendirerek başarı düzeylerini artırıcı ve motive edici faaliyetler göstermektedirler (Genç, 2015).

Belediyeler, gençlere yönelik sosyo-kültürel ihtiyaçlarının karşılandığı gençlik merkezi, gençlik evi gibi mekânlarda eğitici seminer, panel ve sempozyumlar düzenlemekte, spor, müzik, tiyatro, dijital, psikolojik destek, iyileştirme ve danışmanlık gibi birçok faaliyetler de yapmaktadır. Belediyelerin hizmetleri arasında eğitim bursları, üniversite yurtları, sosyal tesisler, spor okulları, paso uygulaması, sabahları üniversite öğrencilerine ücretsiz çorba dağıtımı, ücretsiz çamaşır yıkama yerleri, gençliğin suça yönelikmesini önlemek üzere kurulan rehberlik merkezleri de yer almaktadır.

Belediyeler yaşlılara yönelik; evde ve kurumda bakım hizmetleri, psikolojik destek hizmetleri, sağlık hizmetleri, rehberlik, refakat ve danışmanlık hizmetleri, sosyal ve kültürel etkinlikler, temizlik ve bakım hizmetleri, ev içi bakım onarım hizmeti, gıda, giyim ve yakacak yardımı, ekonomik destek hizmetleri, öncelikli hizmet kartı, acil yardım hizmetleri ve yaşlı serbest kartı sağlama gibi aşağı yukarı aynı tarzda hizmetler vermektedirler (Tuncay, 2012).

Yerel yönetimler her hizmet grubu için ayrı ve hedef kitleye uygun hizmetler sunmakla görevlidir. Bu hizmetlerin sağlıklı yürütülebilmesi için yerinden yönetilmeleri gerekmektedir. Örneğin Yerel yönetimlerin engellilere yönelik hizmetleri 5378 sayılı engelliler kanunu ve 2006 tarih ve 26261 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Engelli Hizmet Birimleri Yönetmeliği çerçevesinde zorunlu olarak yapılması gereken hizmetlerdir. Bu kapsamında büyükşehir belediyelerinin engellilere yönelik hizmetleri; evde bakım ve sağlık hizmeti sunmak, engelli gün ve haftalarında etkinlikler düzenlemek, yol ve kaldırımlarda fiziki düzenlemeler yapmak, yaz kampları tertip etmek, danışmanlık ve rehberlik sunmak, çeşitli eğitimler vermek, engelli derneklerine destek olmak ve spor imkânları geliştirmek olarak sıralanabilir. Ayrıca, özürlülerin istihdamına yönelik çalışmalar işyerleri, bedensel engellilerin yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla gezi, piknik, tiyatro vb. sosyal ve kültürel faaliyetlere katılımlarım kolaylaştırmak için özel tasarlanmış asansörlü otobüs ve minibüs ile ulaşım hizmeti verilmektedir (Ersöz, 2011:176)

Cumhuriyeti'n ilk yıllarından itibaren; yetim evleri, ihtiyan yurtları, yoksullar için yati evi, muhtaçlar için yardım sandıkları, şefkat sandıkları kurmak ve işletmek, çocukları korumak ve gözetmek, genel yerlerde çocukların çalıştırılmasını önlemek, yoksul hastaları ve kazaya uğrayanları korumak, sakat olup kimsesi olmayanlara yardım etmek, işsizlere iş bulmak, memleketlerine göndermek; kimsesiz kadınları korumak, dilenciliği önleyecek tedbirler almak, kuduz hayvanlar tarafından ısırlan yoksul kimselerin tedavi kurumlarına götürülmeleri ve giderlerini karşılamak gibi görevler belediyelere yüklenmiştir (Tuncay, 2012).

Günümüzde bu hizmetler daha a çeşitli nerek artmaktadır. Yukarıda saydığımız sosyal hizmet alanlarının yanında yeni sosyal hizmet tür ve alanlar oluşmuştur. Hizmet türlerine göre maliyeti yüksek, meslek elemanı ve profesyonellik gerektiren birçok sosyal hizmet uygulaması yapılmaktadır. Bu sosyal hizmetler; evsizlik, yaşlılık, fiziksel ve zihinsel engellilik, işsizlik, aile içi şiddet, ihmali ve istismar, geçim zorluğu, maddi sorunlar, fakirlik, yalnızlık, sosyal dışlanılmışlık, yabancılık, cinsiyet eşitsizliği, psikolojik sorunlar, kişilik bozuklukları, depresyon, travma ve stres, uyuşturucu madde ve alkol bağımlılığı, kumar olarak özetlenebilir.

Hizmet türlerine gelince; evde sağlık ve sosyal bakım hizmetleri kapsamında; doktor muayenesi, hemşirelik bakımı, fizik tedavi gibi sağlık hizmetlerinin yanı sıra kişisel bakım, temizlik, ev içi tamir ve tadilat ve yemek yapılması gibi sosyal bakım hizmetleri verilmektedir. Bireylerin kendilerini tanıdıklarını, hissî, sosyal ve meslekî problemlerini, güçlü ve zayıf yönlerini fark ederek yaşadıkları problemleri etkili biçimde çözmek amacıyla, yüz yüze bir ilişki süreci içinde sunulan ve duyuşsal yönü ön planda olan profesyonel psikolojik danışmanlık ve annelere süt yardımı hizmetleri de sunulmaktadır.

Yerel sosyal hizmet kuruluşları kapsamında; ailenin sosyal, kişisel, ekonomik ve psikolojik durumlarını, tedavi ve danışma faaliyetleri ile düzeltici ve iyileştirici; eğitim faaliyetleri ile koruyucu, önleyici ve geliştirici; sosyal kurumlarla olan ilişkilerini düzenleme işlerinin izlenmesi ve zamanında yapılması gibi faaliyetlerin düzenlendiği aile danışma merkezleri kuruluşları vardır. Yine belediyeler, bireylerin, grupların, ailelerin ve toplumun sorunlarla baş edebilmeleri ve bireylerin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla; koruyucu-önleyici- eğitici-geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, bir arada

ve en kolay ulaşılabilir biçimde sunabilecek gündüzlü sosyal sosyal hizmet merkezleri (toplum merkezleri) kurmaktadır.

Bunların yanında aile eğitim ve sosyal hizmet merkezleri, kadın koordinasyon merkezleri, kadın konuk evleri, rehabilitasyon merkezleri, gençlik merkezleri, sokakta çalışan çocuklar ve madde bağımlıları birimleri, meslek edindirme kursları, sosyal yardım mağazaları, barınma evleri, huzurevleri, barınma hizmetleri, kamuya ait alanları, engellilerin kullanımına uygun hale getirmek ve ulaşılabilirlik hizmetleri de sunulmaktadır (Genç, 2015).

Bütün bu hizmet türlerini değerlendirdiğimizde, bu hizmetlerin ancak yerinden yönetim yöntemiyle verimli hizmetler olabileceği açıkça görülmektedir. Merkezi yönetimimin sunduğu hizmetlerden çok fazla olan bu hizmetler aynı zamanda büyük bir hedef kitleyi de kapsamaktadır. Yerel yönetimlerin bu konudaki kabiliyetleri sorgulanmalıdır. Hizmetlerin gerekliği tartışma konusu değil, esas tartışılması gereken bu hizmetlerin yeterliliği ve verimliliğidir. Bu hizmetlerin belediyelerde konuşlanması doğru yöntem olmakla birlikte nasıl yapılacağı ve içeriğinin ne olacağı cevap bekleyen sorulardır.

4. MERKEZİ YÖNETİM VE YEREL YÖNETİMLERİN SOSYAL HİZMET İLİŞKİSİ

Merkezi idarenin yerel idarelere yetki devretmesi ya da yerel idarelerin özerkliği tartışmaları demokratikleşme süreci ile yakından ilişkilidir. Merkezi yönetim gerektiğinde demokrasiyi aralayarak yönetimi elinde tutabilir. Ancak yerel yönetimler yapısı gereği halkla beraber yönetimi yürütmek durumundadır. Demokratikleşme yerleşmeye daha yakın bir duruştur.

Yerel yönetimleri merkezi yönetimden ayıran en belirgin özellik, karar organlarının doğrudan halkoyuyla seçilmiş olmasıdır. Diğer özellikleri ise; "yetki alanları içinde kendilerine yasalarla verilmiş hizmet sorumluluklarını yine yasalarla belirlenmiş kaynaklar ile gerçekleştirebilmeleri, iş örgütlenmeleri, çalışma programları üzerinde belli bir serbestliğe sahip olmaları olarak" sayılabilir (DPT, 1994: 36).

Avrupa'da yerel yönetimler hizmet üretme ve uygulama açısından merkezi yönetimle nazaran daha kapsamlı ve daha fazla yetkilerle donatılmış, içinde bulunduğu bölgenin çevre şartları, sosyal, kültürel, ekonomik, etnik ve yönetim durumuna göre şekil almış ve adem-i merkeziyetçi bir anlayışınla yönetimi kurgulanmıştır. Merkezi yönetimin denetimi altında ama merkezi rahatlatan, bürokrasiyi azaltan, gerekli müdahalelerin daha kolay ve hızlı yapıldığı, hizmetlerin verimli üretildiği ve insanlara daha rahat erişilebilen bir yapı arz etmektedir (Genç, 2009: 60). Almanya'da merkezi yönetim, son yıllarda işsizlik ve yoksulluk gibi kronikleşen sosyal sorunları kendi başına çözmede yetersiz kaldığından dolayı, birçok sosyal yükü peyderpey yerel yönetimlere devretmiştir. Yeni finans kaynaklarına sahip olamayan yerel yönetimler ise bu durum karşısında tepkilerini göstermişlerdir (Seyyar, 2008: 33). Almanya'nın karşılaştığı bu durumla karşılaşmamak ve tıkanıklığı önlemek için yerel yönetimlere bir takım hizmetleri devrederken kaynakları da aktarmak gereklidir.

Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında görev bölüşümünden ziyade yetki karmaşasının önlenmesi gereklidir. Yeni sosyal devlet anlayışında yerelin güçlendirilmesi, kabiliyetlerinin artırılması ve halka daha yakın olunması gerçeği vardır. Yerel yönetimler özgürlük, katılım ve etkinlik kapsamında kendilerini güçlendirmeleri ve merkezi yönetimle aralarına belli ölçütler getirmesi gereklidir. Aslında tartışmanın önemli bir boyutu burada ön plana çıkmaktadır. Gelişmiş ülkelerin yönetim anlayışının benimsenmesi belki soruna biraz aydınlichkeit getirebilir. Merkezi yönetim kaynaklarıyla birlikte hizmet sektörünü yerele hatta özelleştirme ya da hizmet alımı yöntemiyle yerele bırakması gereklidir. Rekabetin güçlü ve seviyeli olduğu toplumlarda hizmetlerin daha verimli olduğu bilinmektedir.

Merkezi yönetim halkın yerel ihtiyaçlarının karşılanması yetersiz kalacağından yerinden yönetim burada önem taşımaktadır. Bu anlamda yerel yönetimler; "kendini yöneten topluluk olmak, yerel nitelikli ihtiyaçları karşılayan bir örgüt olmak ve merkezi hükümetin bir alt birimini oluşturmak gibi anımlar taşımaktadır (Uysal, 1987).

Özellikle 5216 sayılı Büyükşehir belediyesi kanunundan sonra belediyelerin bütçelerinin artırılması sosyal hizmet alanında belediyelerin kabiliyetlerini ciddi bir şekilde genişletmiş, hizmet alanlarının çeşitlenmesini sağlamıştır. Özürlü danışma ve rehabilitasyon merkezleri, kimsesiz sokak çocukların koruma merkezleri, kadın sigınma evleri, düşkünler evi, huzurevleri, aşevleri kurulması; yoksullara aynı ve nakdi yardım sağlanması; gezici sağlık merkezleri, yaşlılara ücretsiz paso uygulaması; öğrencilere paso verilmesi gibi hizmetler gelişmiştir. Yerel yönetimler, dezavantajlı toplumsal kesimlere yönelik projelerin üretilmesinde ve gerçekleştirilmesinde, merkezî yönetime oranla daha etkin olma ve ihtiyaçlara daha hızlı cevap verme yeteneğine sahip hale gelmiştir (Tuncay; 2012).

Sosyal hizmetlerde olduğu gibi sosyal yardım alanında da merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin eşgündümü önem arz etmektedir. Kapsam ve alan açısından son yıllarda önemli bir gelişme gösteren kamusal sosyal yardım uygulamaları önemini korumakla birlikte yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki rolü her geçen gün artmaktadır. Özellikle merkezî sosyal politikaların eksik bıraktığı veya ulaşamadığı yerlerde yerel yönetimler, tamamlayıcı bir fonksiyon icra etmekte ve toplumda var olan sosyal dayanışma dinamiklerini harekete geçirilecek potansiyellerini kullanmaktadır. Yerel sosyal politika aktörleri, merkezî yönetimin sosyal politikaya dönük olarak belirleyeceği çalışma alanları, yetki ve görev taksimi gibi temel esaslar ekseninde aralarında işbirliği de yaparak, yerel sosyal sorunlara kalıcı çözümler üretebilecek konuma gelebilirler (Seyyar, 2008; 44).

5. SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMETLERİN EŞGÜDÜM SORUNU

Sosyal yardım ve sosyal hizmetler birbirlerinden ayrılmaması gereken iki ayrı hizmet alanı olmakla birlikte birbirilerini tamamlayan özellikler taşımaktadırlar. Sosyal yardıma ihtiyaç duyan bir birey veya aile, bu aynı veya nakdi yardımı doğru kullanması ve yardım kültüründen çıkması için sosyal hizmete de ihtiyacı vardır. Sosyal hizmet ihtiyacı olan bir birey veya aile de aynı zamanda sosyal yardıma da muhtaçtır. Çünkü sosyal hizmete ihtiyaç duyma gerekçelerinden birisi de yoksulluk ve yardıma muhtaçlıktır. Sosyal yardımların sürekliliği ve hak temelli olma özelliği işlevsel hale gelirse sosyal yardım sosyal hizmete dönüşür.

Makalenin yazıldığı tarihteki 61., 62., 63. hükümetlerin hükümet programlarında ve 10. kalkınma planında da belirtildiği üzere sosyal hizmet ve sosyal yardımların eşgündüm halinde koordineli bir şekilde yürütülmesinin savunulması ve emredilmesi günümüz modern sosyal devlet anlayışının da bir gereğidir. Bu görev aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına verilmiştir. Bu politika SYDV ve Sosyal hizmet merkezlerini daha koordineli bir şekilde çalışmaya taşımaktadır. Bunun için Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliğinin 6. maddesine zatının de içinde bulunduğum bir mevzuat çalışmasında f fikrasi eklenerek (Değişik: RG-1.8.2013-28725) "Hizmetin planlanması ve sunumunda hizmet bölgesinde bulunan 29.5.1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümlerine göre kurulan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları ile diğer paydaş kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır" ifadesi getirilerek bu iki kuruluşun işbirliğine mevzuat çerçevesinde ilk adım atılmıştır.

Örneğin ASPB diğer kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerinin, Bakanlıkça belirlenen ilke, usul ve standartlar çerçevesinde inceleme ve denetimini yapmak görevini Sosyal Hizmet Merkezlerine vermiştir. Böylece sosyal hizmet merkezleri diğer kamu kuruluşları ile eşgündümü sağlayacağı

gibi diğer sosyal hizmetleri de denetimi altına almaktadır. Bu hizmet anlayışı hizmetlerin yerelleşmesi yerine merkezi yönetimin güçlendirilmesini ön plana çıkarmaktadır. Ancak Bakanlık bu hizmet anlayışını ülke geneline oturtması halinde denetimi elinde bulundurmak şartıyla aile danışmanlık hizmetleri başta olmak üzere gündüzlü ve koruyucu hizmetleri yerinden yönetim taşımış olacaktır. Bu birim kurgulanırken ülke genelinde 416 yerleşkede merkezler açarak ülke nüfusunun % 86'na yerinde ulaşım hizmet sunma planlamıştı. Diğer %14'lük kesime de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları üzerinden erişim düşünülmektedir. Bu kapsamda verilecek hizmetin adı Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP)'dır. Bu makale kaleme alındığında henüz bu proje tam hayata geçmiş değildir.

Bakanlığın bu yeni hizmet anlayışı sosyal hizmetlerin yerinden yönetimle verilmesine de ışık tutmaktadır. Merkezden veya il Müdürlükleri üzerinden hizmetlerin yürütülmesinin yerinden yönetim mantığında hedef kitleyi tam kapsamayacağı düşüncesinden hareketle il merkezine uzaklığı veya nüfusu 50 binin üzerinde olan ilçeler dikkate alınarak SHM'ler açılması planlanmıştır. Ancak sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin eşgüdüm halinde beraberce verilebilmesi ve yerinden yönetimin güçlendirilmesi için geniş kapsamlı mevzuat alt yapısının bir an önce tamamlanması gerekmektedir.

SYDV'nin hizmet sunumundaki başarı düzeyinin yüksek olmasının en önemli gerekçesi hizmetin yarı yerelden verilmesidir. Merkezi yönetimin daire amirleri ve yerel temsilcilerinden oluşan mütevelli heyetinin demokratik şartlara uygun olarak karar alma süreci sağlıklı yürütüldüğü takdirde hedef kitlenin belirlenmesi ve yardımların adil dağılımının sağlanması kolaylaşmakta ve hizmette verimlilik ve kalite artmaktadır. Sosyal hizmet uygulamalarının da yerinden yönetim anlayışı ile yerele bırakılması aynı şekilde hizmetin daha etkin, hızlı, isabetli, sağlıklı, zamanında ve verimli verilmesine katkı sağlayacaktır. Ancak her türlü hizmetin yerele bırakılması başka sorunların türemesine sebebiyet verebilir. Onun için hangi hizmetlerin yerele bırakılması gereği üzerinde ciddi fizibilite çalışmaları yapılmalı ve hizmet türlerinin işlevselligine göre karar verilmelidir. Ashında halen birçok hizmet hem merkezi yönetim ve hem de yerel yönetimler tarafından mükerrer verilmektedir. Bu hizmetlerin fiziki, ekonomik ve personel alt yapısı tek çatı altında birleştirilerek güçlendirilmeli ve profesyonelce verilmelidir.

SONUÇ

Sosyal devletin getirişi olan ve çağımızda her geçen gün önemi ve gerekliliği artarak devam eden sosyal hizmetlerin hizmet anlayışında yeniden yapılanma ihtiyacı doğmuştur. Bu yapılanma sürecinin nasıl yürüyeceği, nerelerde konuşlanacağı ve hizmetlerin kimler tarafından verileceği cevap bekleyen soruları oluşturmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'de merkezi yönetim tarafından verilen sosyal hizmetlerin işlevselliği, merkeziyetçiliğin açmazları, sosyal belediyecilik kapsamında yerinden yönetimin güçlendirilmesi ve hizmet sunumunda yeni yaklaşımın değerlendirilmesi tartışılmıştır. Devletin gelişmişlik düzeyinin yükselmesi, fırsatlara erişimin kolaylaşması, aile profilinin ve insan figürünün değişmesi, şehirleşme ve küreselleşme sosyal hizmette yeni alanların ve hedef kitlelerin doğmasına sebep olmuştur. Merkezi yönetim (ağırlıklı ASPB) ve yerel yönetimlerin hizmet alanı çok geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

Modern sosyal hizmet perspektifi kapsamında sosyal hizmetlerde "koruyucu ve önleyici" çalışmalara öncelik vermek. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da yeni görev anlayışını bu ilke üzerine kurmuştur. Özellikle yeni yapılanma kapsamında her ilde en az bir tane olmak üzere makalenin yazıldığı tarih itibarıyla Türkiye'de 150 adet açılan ve toplamda 416 olması planlanan sosyal hizmet merkezlerinin temel kurgusu da koruyucu önleyici

hizmetlere öncelik verilmesi üzerinedir. Bu modern hizmet anlayışında örgütlenme biçimini "koruyucu ve önleyici çalışmaları artıracak şekilde" yenilemek, sosyal hizmetlerin öncelikli hedef kitlesi hakkında erken uyarı sistemi geliştirmek, aile/birey bazlı, ihtiyaç odaklı veri tabanı oluşturmak, koruyucu önleyici çalışmalar kapsamında halen sosyal hizmet desteği verilen bireye/aileye ek olarak, ihtiyaç sahibi diğer birey ve aileleri, erken uyarı sistemi ile tespit ederek hizmetin kapsamını genişletmek önerimizdir.

Sosyal hizmetlerin merkezi yönetim tarafından sunulması yerine yerel yönetimleri güçlendirerek "yerinden yönetim" anlayışını geliştirmek. Hizmetler yerelleştirilmeli ve vatandaşların kendi sosyal ortamında yerel dinamiklerce hizmet alması sağlanmalıdır. Yerel kalkınma çerçevesinde bir takım hizmetlerin sorgulanabilir olması ve verimliliğinin artırılması için halkın kendinin denetlediği, oy verip hesap sorduğu dinamiklerin işin içine katılması gerekmektedir. Merkezi yönetim politika belirlemeli, standart oluşturmalı, yeterliliklerin sınırlarını çizmeli ve yerel yönetimler de hizmeti sunmalıdır. Yerinden yönetim anlayışı ile merkezi yönetimin taşra yapılanmasını ilçelere kadar taşıyarak yerel yönetimle koordineli bir şekilde mükerrerlikleri önleyerek tek elden sosyal hizmetleri yürütülmesi sağlanabilir.

Kurumdan yatalı bakım hizmeti alanları toplumsal yaşama kazandırarak "yerinde hizmet" vermek. Bu kapsamında kurum bakımındaki çocukların kendi ailesi/koruyucu aile/evlat edindirme hizmeti ile evde desteklenmesi yönündeki çalışmaları artırarak devam ettirmek, kurum bakımı altındaki engellilerin kendi ailesi yanında bakılabilenleri evde desteklemek, kurum bakımındaki çocukların tamamının ebeveynlerini/yakınlarını eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile desteklemek bir diğer önerimizdir.

Gelişmiş ülke standartlarına uygun kurum bakımını sağlamak; Bu konudaki önerilerimiz: bakım altında bulunan çocuk ve gençleri iş hayatına, ev hayatına, aile ortamına hazırlayıcı sorumlulukları kazandırmak, sosyal yaşama uyumlarını sağlamak, kişisel gelişimlerini sağlayıcı uygulamaları ve özgüvenlerini artırmak. Kurum bakımındaki yaşlı/engelli ve kadınların toplumsal hayatı uyumlarını artırmak. Kurum bakımından ayrılacak kişilere toplumsal yaşamda rehberlik etmek, izlemek. Geleceğe dönük değişimleri dikkate alan detay planlar yapmak.

Sosyal hizmet alanında yerelleşmeyi göz ardi etmeden "rehberlik-danışmanlık ve denetleme" rolünü güçlendirmek, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak; Sosyal hizmetlerde koordinatör kurum olma rolüne etkinlik kazandırmak, gerekli düzenlemeleri yapmak. Kurumun denetim ve rehberlik sistemini güçlendirmek. Tüm sosyal hizmet alanlarında kamu ve özel sektör kurum/kuruluşlarının çalışmalarını ve gelişimini teşvik etmek, uygulamalarına standartlar getirmek. Konu ile ilgili gerçek ve tüzel kişilerle işbirliği ve koordinasyonu güçlendirmek. İhtiyaca uygun protokol ve işbirliği sayısını artırmak, uygulamaları takip ederek katma değerini artırmak. Engelli evde bakım hizmetlerinde "bakım sigortası" sisteminin kurulmasını sağlamak, bakıma muhtaç ruhsal özürlü hizmetlerini Sağlık Bakanlığı ile ortak yürütmek. Kamu Yönetimi reformu çalışmalarının devam edecek olmasını dikkate alarak yerelleşmeye geçiş sürecinde ve sonrasında yapılması gerekenleri belirlemek, oluşturabilecek değişimlere kurumu hazırlamak üzere plan yapmak.

Hizmet politikalarında yapılacak bu köklü dönüşümler; sosyal hizmetlerin toplumun geniş kesimlerine ulaşma imkânını artıracak, hizmetleri kolaylaştırıcı ve geliştirici yönde etkileyecektir.

KAYNAKÇA

ANAYASA MAHKEMESİ, (2014) 26.06.2002 Tarih ve E.2001/377, K.2002/59, (2004) Anayasa Mahkemesi Kararı Esas Sayısı: 2004/61, Karar Sayısı: 2004/123, Karar Günü: 8.12.2004

"AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI" (Erş. Tar. 10.01.2015), http://www.tbb.gov.tr/mevzuat/kanunlar/Avrupa_Yerel_Yonetimler_ozerklik_Sarti.pdf

AYDEMİR S.R. (2003) Bir Yerel Yönetim Birimi Olarak İl Özel İdareleri, Yerel Yönetim Ve Denetim, Cilt: 8, Sayı: 11, 35-40,

CILGA, İ. (2004). Bilim ve Meslek Olarak Türkiye'de Sosyal Hizmet, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayıni, no: 16.

DPT, (1994) Mahalli İdareler ve Büyükşehir Yönetimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

DİLİK, S. (1980) Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler, AÜ. SBF Dergisi, C. 35, S. 1-4, Ocak-Aralık

DUYAN, V. (2010). Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri, Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Yayın No: 16.

ERSÖZ, H. Yunus, (2011) "Sosyal Politikada Yerelleşme" İstanbul Ticaret Odası Yayıni, Yayın No: 2010- 99 İstanbul

ERYILMAZ, B., (1988) Merkezi İdare İle Mahalli İdareler Arasındaki İlişkiler, Sorunlar ve Öneriler, Akademik Araştırmalar Dergisi, S. 3, İzmir,

GENÇ, Y., (2011), Sosyal Hizmet Bilimine Giriş, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Online Yayıni, Erzurum

GENÇ, Y. (2015), "Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmet Uygulamaları" Blok Uygulama II (editör Ali Seyyar), Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Online Yayıni, Erzurum

GENÇ, Y., (2009) "Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet Uygulamaları" Kamuda Sosyal Politika Dergisi, Sayı: 9

GÜRAN, N., (1983) "Çocuklar İçin Kurum Bakımı ve Sosyal Hizmet", Prof. Dr. İbrahim Yasa'ya Armağan, Ankara: AÜ. SBF Yayıni.

AREM, (İçişleri Bakanlığı Araştırma Ve Etütler Merkezi), (2002) Kent içi Ulaşım Ve Trafik Hizmetlerinin Yeniden Yapılandırılması Ve Bazı Trafik Hizmetlerinin Yerel Yönetimlere Devri Araştırması Projesi, <http://www.arem.gov.tr/efaultarem.aspx?icerik=45> (ET: 25.12.2014)

KARATAŞ, Z. (2009) "Manevi Sosyal Hizmet Mümkün mü?", Rize Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Tarihi Yüksek Lisans Ödevi, http://www.manevisosyalthizmet.com/wp-content/uploads/2010/01/manevi_sosyal_hizmet.pdf

NALBANT, A., Yapı Kredi Yy, İstanbul, 1997

ÖZMÜŞ, L., (2005), "Desantralizasyon (Yerelleşme) ve Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı", TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 10. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 28 Mart- 1 Nisan 2005 Ankara

SARAN, U. (1995), "Özerklik ve Mahalli İdareler Düzeyinde Denetim", Türk İdare Dergisi, Y:67, S:408, Ankara

SEYYAR, A. (2008); "Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi"; Yerel Siyaset Dergisi; Sayı 25.

SEYYAR, A., Genç, Y. (2010) "Sosyal Hizmet Terimleri Sözlüğü", Sakarya, Sakarya Yayınevi.

SHÇEK Çocuk ve Gençlik Merkezleri Yönetmeliği (2001), Resmi Gazete, Sayı: 24539, 1983 tarih ve 2828 Sayılı Sosyal Hizmet Kanun; md. 3

ŞAHİN, F. (1999). "Sosyal Hizmetin Doğası ve Paradigmaları". Prof. Dr. Sema Kut'a Armağan, Ankara: Aydınlar Matbaası

TOMANBAY, İ. (1999) "Sosyal Çalışma Sözlüğü", Ankara: Selvi Yayınları

TOPRAK, Z. (2013); "Türkiye'nin İdari Yapılanmasında Yerel Yönetimler ve Felsefesi" Güncel Sorunlar Işığında, Türkiye'de Yerel Yönetimler, Yerel Yönetimler Sempozyumu, Yenimahalle Belediyesi, ODTÜ ve TUİÇ düzenlemesi, 21-22 Şubat 2013, Ankara,

TUNCAY, T. (Ed.) (2013) "Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet" Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Online Yayıını, Erzurum

TÜSİAD, (1992). "Yerel Yönetimler: Sorunlar ve Çözümler", İstanbul, TÜSİAD-T/92, 5-152

UYSAL, B. (1987), "Yerel Yönetimin Çevresi-Halkla İlişkiler ve Kanaat Araştırmaları", AİD, C. 20, S. 1, Mart 1987

YERİNDEN YÖNETİM, İDARI VE COĞRAFİ YERİNDEN YÖNETİM, Erş. Tar. 10.01.2015,
http://www.ekodialog.com/kamu_yonetimi/yerinden_yonetim_idari_cografi.html

<http://www.myk.gov.tr/index.php/tr/ulusal-meslek-standartlar-ana>Erş. Tar. 10.01.2015
<http://www.shcek.gov.tr/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/2007.FAALIYET.RAPORU.pdf>